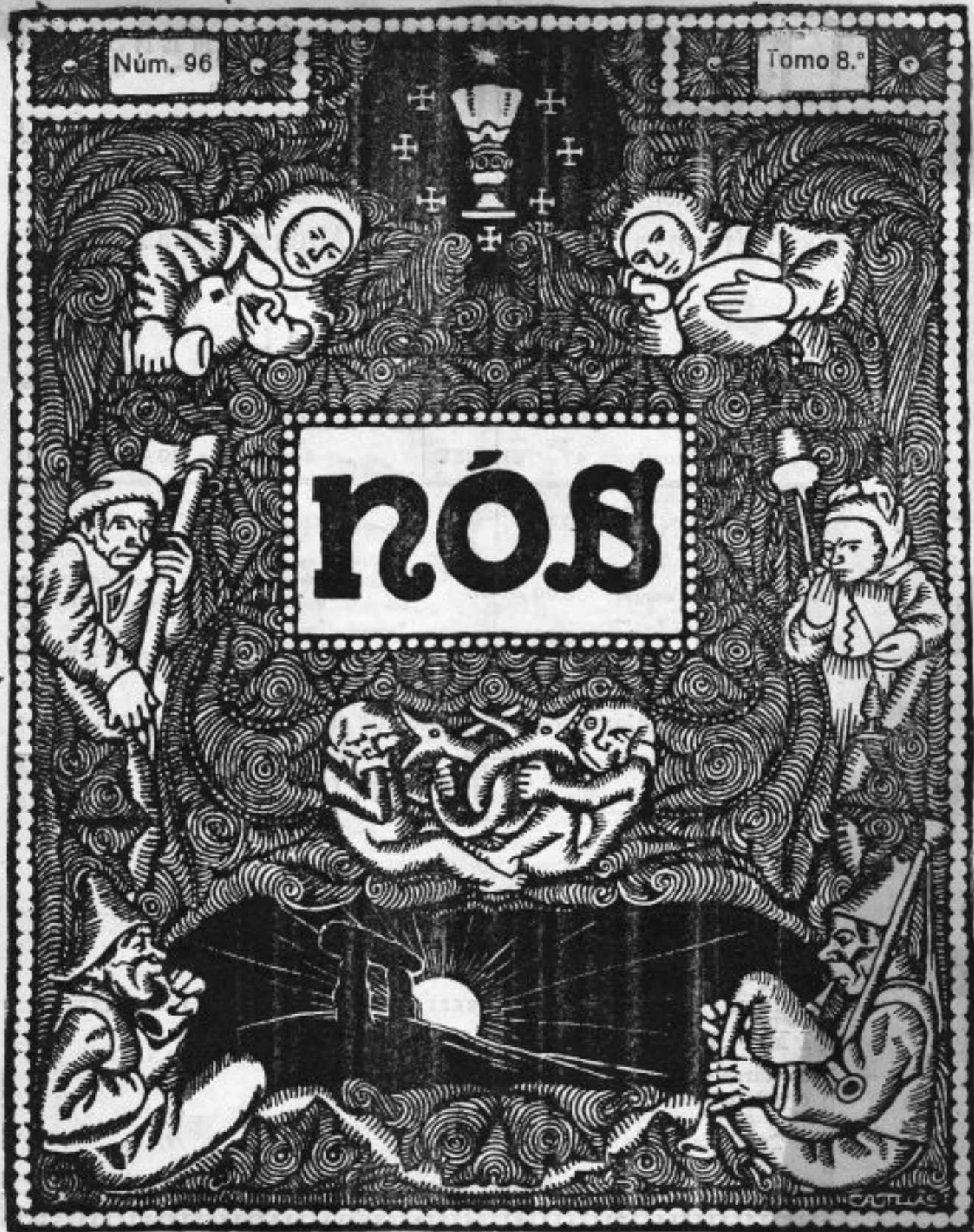

Núm. 96

Tomo 8.º

nós

CATLÁS

NÓS

BOLETÍN MENSUAL da CULTURA GALEGA

Direitor Literario
Vicente Risco

Direitor Artístico
Alfonso R. Castelao

Adeministrador
ANXEL CASAL

DIREIÇÃO E REDAUCIÓN:

Sto. Domingo, 47—OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

Hor'as, 20 — SANTIAGO

ABONAMENTO

Doce números, na Península 8'00 pesetas.
Fora da Península 8'00 .
Número solto 0'70 .

NOTA

Este boletín non publicará máis orixinais qu'os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidas, a non ser das que por non iren rubradas, enténdense que son da Redacción.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

SANTA CECILIA DA SOIDADE, (Poesía por R. CARBALLO CALERO).
DO FOLK-LORE DE ARMESES - LISTANCO, por Antón FRAGUAS FRAGUAS.
SONO E INDIFERENCIA DAS VILAS, por X. MAGARIÑOS NEGREIRA,
DA ALEMAÑA, por Vicente RISCO.
ARQUIVO FILOLÓXICO I-ETNOGRÁFICO DE GALICIA.

IMPRESA "NÓS"

Facturas - Estados - Libros - Revistas
e toda crás de traballos tipográficos

Trasmitanos os seus encárregos

Hortas, 20

SANTIAGO

Vicente Risco

Abogado

Santo Domingo, 47-2.º

Ourense

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano XIII

Ourense 15 de Nadal do 1931

Núm. 96

DO FOLK-LORE DE ARMESES-LISTANCO

TENDO recollido unhas cantas notas de folk-lore na freguesía de Armeses, dámolos á publicidade coa esperanza de ampríalas en novas xeiras que fagamos á istas terras. Hoje abranguemos somentes a parte de Listanco. (1).

O MUIÑO

Coas augas do regueiro que baixan pol-o outeiro do Neo, moen os muiños de Listanco, que dan fariña d'abondo. Eiquí o muiño non

FIG. 1

ten a importancia de outras partes de Galicia, porque as xentes non comen pan de broa, máis que nos comenzos da anada; a labouira da terra encamiñase á procura do viño e van debecendo os eidos de millo, quedando reducidos á cativas leiras de lentura nos agros do Areal e outras, espaxadas entre as viñas, que zugan os mellores terróns. A xente prefere mercar o pan a cotío o coller viño d'abondo. Non embargantes, os muiños moen todo o ano, ben que no vrán

somentes con unha roda pol-a catividade de augas.

Cada muiñeiro dispón do seu muiño, cobrando maquia (en corenta libras, duas) á cantos van moer. O que precisa moer leva o gran ó muiño e vai logo buscar a fariña.

No inverno hai máis abundamento de gran, pero como teñen máis auga poden moel-as dúas rodas.

Total-as labouiras que require o muiño fican á cãrrego do muiñeiro, cuidando de non ter que arranxar as dúas rodas ó mesmo tempo, pra así dar afeito a cantos leven gran ó muiño, inda que os arranxos sexan de pouco tempo. Pra erguer as rodas emprégan o burro (Fig. 8); por meio do cal afastan a moa do pé, podendo repicar as pedras e encaixar o segurellal (Fig. 3 e 4).

O chan do muiño fica dividido en dúas partes: unha terreira, con pedras que fan de sentadoiro e ás vegadas de pousafoles, maormentes onde non hai poios de taboas ou ucha pra gardar os sacos de grán, que agardan vez; a outra parte, chamada *farneiro*, adicase ás rodas, sendo a mais importante do muiño.

O grán bótase na *moxéga* (Fig. 2), graduando a caída por meio do *croto* e o *tabellelo*. Os muiños que espaxen moito a fariña precisan *bombo* (Fig. 3) nas beiras da moa e do pé, xuntando así o muido por unha canle que vai dar á caixa. Pra parar o muiño pode facerse baixando a moa por meio do *alviadoiro* (Fig. 5), ou ben apretando a chave da auga, que baixa pol-o cubo, saíndo na *saleira* (Fig. 9), i-énfia pra o rodicio, imprimíndolle o movemento. O rodicio encaixa na moa por meio da *segurella* (Figura 4) e fai os movementos máis lixeiros

(1) Foron os nosos informadores Felisa Fraguas e os irmáns Luisa, Xesusa, Serxio e Xosé Fraguas.

canto máis novo e aguzado fique o *aguillón* (Figura 10). (1).

CRENCIAS ENCOL DAS BRUXAS

Recollemos en Listanco algunhas notas curiosas sobor das bruxas. As xentes dan como segura a existencia das meigas e relatan os seus feitos como cousa de todos coñecida. Atravesan os camiños, e viaxan pol-o aire alomeando en tres ringleiras, procurando atopar alguén que non crendo na súa forza teña de acompañalas e facer can-

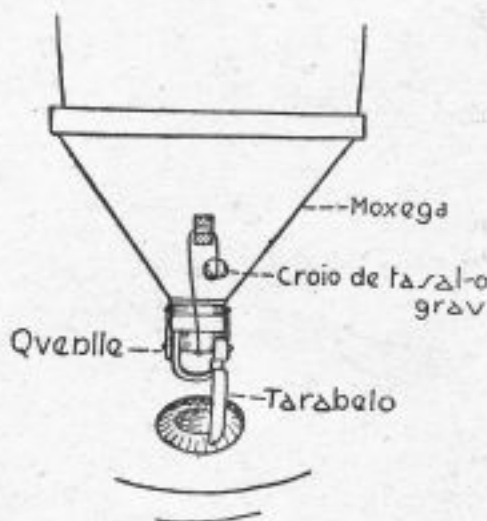

FIG. 2

tas cousas se lle antoxen sin que endexamáis poidan abrigoar os vieiros que levaron nin que forzas os arrumbaron de unha banda pra outra.

Asin contan que unha noite fan tres amigos por un camiño e ouviron uns berros que non sabían por que banda cadraban. Decátáronse de que o feito era das bruxas e marcharon calados un bó anaco de camiño, deica que os berros non foron ouvidos. Cando xa tiñan bó de chegar ás súas casas, un asubiou, e no intre as bruxas erguérono e levárono á un campo, ali preguntáronlle por onde quería camiñar aquela noite xa que tiña

de seguir os seus mandados, e tiña dous vieiros: a terra e o aire. O home escolleu ir pol-o aire e levárono ó Miño, e ali o tiveron toda a noite no meio do río. De mañan cedo trouxérono perto da casa deixandoo no adro de unha eirexa.

Nas perdas xúntanse as bruxas e percuran que non atopen o perdido, tranguelando ás beiras do camiño pra que teñan medo e dubiden de seguir adiante deica chegar ó lugar do achádego. Un traballador viña de terras de fora e traguía as cousas n-un saco. Cando chegou á casa atopou o saco de menos e saíron na súa percura. Ás bandas da estrada fan tocando triquiñolas e azuzando como se levaran unha besta. O traballador encargou que non tiveran medo que senón estaban perdidos pois fan as bruxas á súa beira. Chegaron á Barbantes e atoparon o saco, estoncias deixaron de ouvir as triquiñolas e o azuzamento, tornando tranquilos pra casa.

Non son somentes os camiños lugares de acougo pras meigas cando se meten con algún que non pode ceibarse da súa carga, entran na casa e ali fan arrenegar de todo deica conseguir afastalas da casa por meio de cousas benzoadas. Un home atopou as meigas no camiño e despois de moitos golpes entrou na casa. Canso e magoado botouse no leito e as meigas zoupárono no chán. Asíñ ficou algún tempo porfiando por acougar no leito sin conseguilo, deica que lle puxeron un resario benzoado, entón as meigas fuxiron e quedou tranquilo no leito.

En coase total-as persoas que por eiquí falan das bruxas óllase un certo medo ós feitos inquedañtes da fada e do engano, pra escorrentalas lembran á San Silvestre e con iso tén a seguridade de non atopar na camiñata ninguén que poida penduralos nas ponlas dos castiñeiros e das carballas ou arras-tralos pol-os toxoeirais en dreitura de Sevilla.

Hai quén ten visto as bruxas pol-o día, queimando os toxos, n-un eido que hai perto das casas, e beilando ó redor do lume. Cando fan chamar pol-o dono ollaban que non ardera nin n-aquel eido, nin nos dos veciños.

Atopámonos eiquí na presenza de unha das tan características xuntanzas das bru-

(1) Os dibñeseos que ilustran este traballo débémolos o noso querido amigo X. Lourenzo.

xas, festa que preside o demo a quen elas se entregan pra ficar en posesión da sabencia.

O ROUBO DO MUIÑO

Un home precisaba fariña pra atender as angueiras da súa casa e foina roubar á un muiño deixando a seguinte lenda:

No muiño do vento entrei
a fame non ten lei,
ferrado e medio roubei,
así que lle veña o novo
xa aquí llo volverei.

O dono do muiño perdonou o roubo, pero non sabendo tal cousa foi á levalo e botouno nun fol cuia pelica era o demo. Cando chegou ó muiño e ía pousar, o demo, dixo:

Póusame a modiño
vai buscar o pelico
que quedou a porta do muiño.

A ESMOLA DO SAN BIEITO

Unha muller tiña unha *espulla* moi grande n-unha man e ofreceuse de dar dúas pesetas a San Bieito como iste santo sandara a súa doencia. Xa ía bo de sandar e un día levoulle as dúas pesetas como esmola que ofrecera. O santo milagreiro sandoulle a *espulla* sen outras meiciñas.

Un día a muller estivo falando con unha veciña e decía.

— No os santos tamén son ben intresados. Eu ofrecínlle dúas pesetas á San Bieito e deica que llas dei non me sandou a *espulla*.

Cando foi pra cama volveira a *espulla* ó mesmo sitio e debaixo da almofada atopou as dúas pesetas. Da *espulla* saleulle un *cdncer* e a muller morreu.

A ENTRADA NO CEO

Fai anos morreu un home e foi petar ás portas do outro mundo. Chegou ó inferno e non lle deron paso, chegou ó purgadoiro e tampouco lle deron entrada. Canso de camiñar foi bater ás portas de Ceo e abriron a

porta. Un home de barbas mirou un grande libro.

— Pra entrar tés que vir á cabalo.

Marchou en dreitura á terra e no camiño atopou o crego da parroquia que ía pra o ceo; saudáronse e o crego perguntoulle porque tornaba á terra.

— Pois mire, vou buscar un cabalo, porque no Ceo non deixan entrar sin ir á cabalo.

— Moi ben, volvete, xa fica arraxado. Ó chegar a porta do Ceo tí poste a cabalo de min i-entramos.

Chegaron ás portas do ceo e abriron axiña. O home de barbas fitouno e dixo:

— O cabaleiro pode pasar, o cabalo que quede fora.

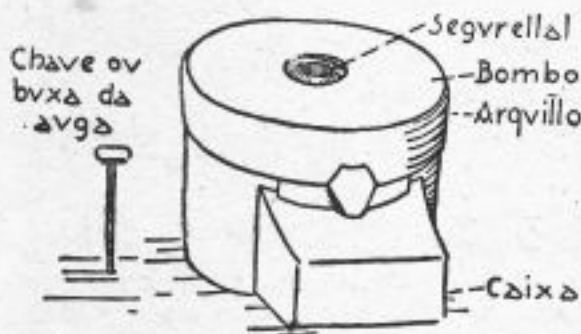

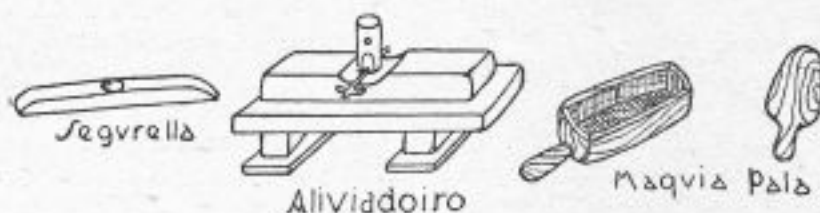
FIG. 3

O HABITO DO MORTO

Unha noite ía un mozo por un camiño e atopou un pantasma diante cuberto con longo hábito que lle pregou llo rompese. Arredouse despois de algunha porfía e a noite seguinte tornou á atopalo na encrucillada, tampouco quixo racharillo e cando foi de terceira vez camiñaba con uns escapularios e unha estola que lle dera o abade. Chegou xunto do pantasma e fixo un circo meténdose no meio de xelto que non quedaba ren do seu corpo fora. O pantasma pregoulle que lle rachase o hábito por diante, pro o mozo rachoullo por detrás porque de racharillo por diante ía pra o inferno co morto.

DOÑA MARIQUITA

Morreu unha muller, e levou consigo o segredo dos aforros d'un irmán. Ós poucos días de morrer unha soma acompañaba o irmán da morta dándolle *grima* o mirar pra ela. Non desaparecendo a soma un tío crego, díxolle fose requerir á súa irmá que quixais fora ela quen viña acompañalo á iste mundo.

Figs. 4, 5, 6 e 7

Pol-a noite levou os brazos en crus e foi ó Campo Santo pra requerirille. Ó pouco tempo de chegar ouviu uns pasos e viu un bando de almas que pasaban rezando. Arrimouse á unha beira e preguntou.

—E vén ahí Doña Margarita?

—Non, ven máis detrás.

Tornaron á pasar outros e fíxolle a mesma pregunta, outendo somellante resposta. Despois de pasar moitos bandos chegou Doña Mariquita falándolle d'iste xeito.

— Os cartos están na trabe. Eu estou no Inferno e non podo ver a cara á Noso Señor, pero dílle ó señor tío que como non deixe de marmular e non cambie de vida ten aquí unha cama agardando por él. (1).

O irmán marchou e morreu ós tres meses, pero n-iste tempo ninguén ollou a soma que aparecía denantes.

TRABALÍNGOAS

Teño unha capa
golrada, bolrada
e repica tallada

(1) É ben colectada en toda Galicia a cantiga que fai referencia á somellante dito:

Marmula marmulador
marmula de min e de outro
no inferno hai unha cama
para descansar un pouco.

quen a golrou e bolrou
e repica tallou
non-a supo golrar e bolrar
e repica tallar;
vou chamar o bolrador golrador
que ma veña golrar e bolrar
e repica tallar millor.

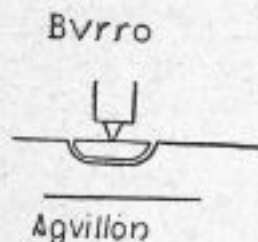
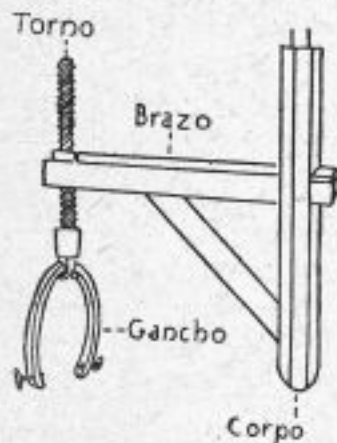
Teño unha ovella
pelía, melía,
peluda pelada
e pol-o seu lombo
arrepempenicada
pareu os seus fillos
pelios, melios,
peludos pelados
pol-o seu nome
arrepempenicados.

CANCIOEIRO

- 1 A auga ven de tras do monte
o sol ven de tras da serra;
todol-os males do mundo
o home os trouxo á terra.
- 2 Adiós sagrado cruceiro
campiño da miña terra,
anda de noite á ruada
o lado da miña prenda.
- 3 Anda tí cara lavada,
cara de leite mazado
levache á teu pai á forza
nunha burriña sin rabo.
- 4 Anda tí cara lavada,
cara de sardiña quente,
o día que tu naceches
naceo toda a mala xente
- 5 Anda tí cara lavada
cara de sardiña fría
o día que tí naceches
naceo toda a p.....
- 6 Anda tí cara lavada,
cara de tuturulú,
que mataches a teu pai
c'unha dentada no cú.

- 7 Anda tí cara lavada,
cara de corno candil,
pareces o meu marráu
cando foza no cubil.
- 8 Antonio, meu lindo Antonio,
Antonio, meu lindo Antón;
ese mal non ten remedio
padeza o meu corazón.
- 9 Antonio, meu lindo Antonio
Antonio meu corazón,
tú te queixas, eu me queixo
quen dos dous terá razón?
- 10 A pitiña choca, choca
é por que ten que chócar;
a filla do labrador
tamén se quere casar.
- 11 As mocifias de Listanco
encargaron un pandeiro,
unhas á medio raal
outras á raal inteiro.
- 12 Ás mocifias de Listanco
por ser as mais verdadeiras;
deixemoslle a roupa vella
pra vender ás farrapeiras.
- 13 As mocifias do Viñau,
pra que leven que contar,
cinco milleiros de pulgas
tén vagar de as rañar.
- 14 A túa airejosa cintura
fina como o meu canizo,
e na cima Santo Díos,
adiós montes do feitizo.
- 15 Cala burra, cala burra
xa estou farto de te oir,
cantos burros van ós toxos
tamén tí podías ir.
- 16 Cando pasei por Soutelo
os meus ollos eran fontes
adiós montes de Soutelo
adiós Soutelo de Montes.
- 17 Cantiguñas deshonestas
ou as cantarei ou non,
que mas dou de penitencia
o cura na confesión

- 18 Canta moucho, canta moucho
arredor dése penedo;
anque rebougues os ollos
eu ter non che teño medo
- 19 Cántigas eu sei un cento
se as quixera cantar,
quedoume o libro na casa
e non as podó estudar.
- 20 Ciudá linda deChaves
feira de vender os mollos,
non hai cousa mais alegre
que o brillo dos teus ollos.

Figs. 8 e 10

- 21 Con licencia entra o Santo
o seu papo ven encher,
onde hai cen galos de fame
a que pitos ven encher.
- 22 Costureiriña bonita
dame unha agulla de prata
para quitar unha espiña
do corazón que me mata.
- 23 Da banda d'alá do río
do río d'aquela banda
hai unha costureiriña
moitos recordos me manda.

- 24 Dichesme duas navallas
en señal do teu amor,
metinas nunha gaveta
cobrironse de balor
- 25 Esta noite vai chover
que está o tempo nublado;
andan as pitiñas chocas
señal de tempo trocado.
- 26 En nome de Deus comenzo
Patre, Fillo e Espírito Santo,
esa sea a primeira cántiga
que neste auditorio canto.
- 27 Fun á fonte buscar auga
encontreite no camiño

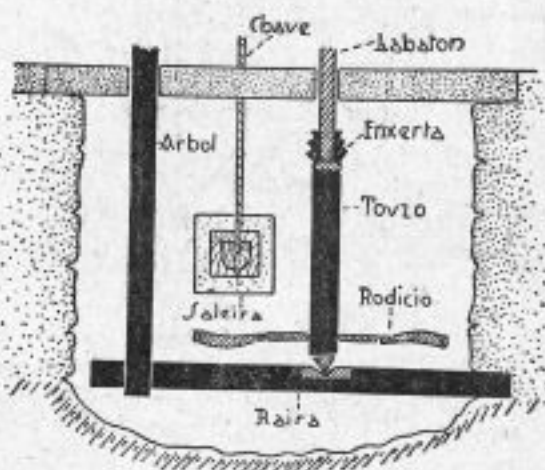

FIG. 9

- ó ouvir as tuas falas
rompéuseme o cantaríño.
- 28 Miña nai matou unha ovella
nin-a tentou, nin-a deixou de tentar;
se non dou unha arroba de sebo
pouco lle había faltar.
- 29 Na cima do teu tellado
naceu un pé d-alecrín;
e por eso acredito
que foi obra de Xaquín.
- 30 Namorados falar baixo
que as paredes ten oídos;
os amores máis secretos
son eses os máis sabidos.
- 31 O pandeiro está feito
quen nol-o ha de tocar,
a Luisiña tendeira
que é a gala do lugar.
- 32 O piollo está doente
á pulga doille a barriga
e o ladrón do coscobello
ten a espiñela caída.
- 33 O rodo da miña saia
foi José quen mo queimou
co marrulo do cigarro
cando conmigo beilou.
- 34 Oxe é feira en San Mateu
se tu sabes máis que Dios
máis que o demo seino eu
- 35 Pasei pol-a tua porta
asenxei por un puntón;
mireiche pulgas de cuarta
piollos de cuarterón.
- 36 Se eu soubera que ti viñas
alivio dos meus pesares
tería a casa barrida
acatifada de clavos.
- 37 Se querés o desafío
ide xunto da Lagoa,
tamén o *Pitelo* foi
pra se afogar cunha soga.
- 38 Se querés o desafío
pol-a punta do *cesár* (1)
o *Pitelo* e a *Pitela*
quixeronse descasar.
- 39 Se querés o desafío
se querés desafiar,
inda teño un saco cheo
outro por escomenzar.
- 40 Se tu viras o que eu vín
habías de estremecer,
unha formiga sin rabo
que me quería morder.
- 41 Subin por un adreal
e baixei por un cordón

(1) A verba *cesár* non ten ningún outro ouxeto que buscar a rima pra o derradeiro verso.

- enchinche a boca de m...
tapaiche cun c.....
- 42 Tes a nariz pequeniña
e na punta arrebitada,
quer decir que tes mal xenio
ou amor arrebatado.
- 43 Teño unha albardiña feita
feita de palla triga
para poñer á ese burro
nas amatas da barriga.
- 44 Teño unha albardiña feita
feita de palla pallón,
pra lle poñer a ese burro
nas amatas do riñón.
- 45 Teño unha albardiña feita
feita de mil perindengues,
para poñerlle á ese burro
que regaña moito os dentes.
- 46 Teño unha herba no prado
rebenta por catro esquinas.
tamén tí has rebentar
por decir tantas mentiras.
- 47 Teño unha herba no prado
que rebenta pol-o pé,
tamén tu vas rebentar
por decir o que non é.
- 48 Tirate d'esa ventana
chocolate por lavar;
tirate d'esa ventana
non me veñas a tentar.
- 49 Vai á m.... vai á m....
vai á m.... á Lagoa
que a ten o señor cura
gardadiña n unha ola.

ANTÓN FRAGUAS FRAGUAS.

SONO E INDIFERENCIA DAS VILAS

POR MAGARIÑOS NEGREIRA.

Si cada paisaxe, como afirma Nóvoa Santos, ten a súa i-alma, tamén ten cada unha d-esas vilas, que a cada instante se atopan viaxando por Galicia, lanceadas pol-as carreteras ou deitadas ó sol, á veira do mar, com-o Cambados de Cabanillas. Unha i-alma complexa, parella da d-eses misántropos que acougan solitarios no peneo do seu individualismo, abatida en estrebecimentos e preocupacións minúsculos e atormentada pol-as miudas traxedias do seu vivir cotián. Non latexa aniñada no esprito das xentes vilegas, senón na vila mesma, considerada como entidade. É un hálito misterioso e invisíble que vai anestesiando a sensibilidade normal, e despertando outra descoñecida, que vivía aletargada alá no curruncho máis escuro do desván do noso edificio psíquico.

A i-alma vilega, é ante todo fundamente individualista. Endexamais chega á comprender os fenómenos colectivistas e socie-

tarios tan enraizados xa nas xentes da cidade. Nas vilas e pobos pequenos, aínda quedan raros exemplos de grupos patriarcales, que debullan o seu vivir monótono, baixo a autoridade absoluta do páter familias, incongruente vestixio dos tempos crásicos romanos. O concepto anquilosado da soberanía individual, enraiza na psicoloxía vilega, dend-os tempos da forza e do coitelo, porque os ventos de renovación son incapaces de penetrar na súa enrarecida atmósfera. A pechada desconfianza pra todo o que sexa cambio de postura espiritual, é unha porta de cen ferrollos, protexora do seu letargo. Porque a maior parte das nosas vilas, fora algunhas esceicións, durmen un pesado sono secular, empapado de indiferencia pra todo, incluso pra o seu benestar material. A cultura, a política, as loitas sociais i económicas, son campás que soan moi lonxe do seu centro de gravidade, e cuas badaladas, escorren pol-a xerfa da súa

sensibilidade, como a i-auga do mar sobor dos penedos. As preocupacións, os folgos e o interés, están cristalizados n-o programa cotián, i-envolveitos n-a opaca trascendencia doméstica.

Hastra o tempo parece tamén sumido n-o mesmo nirvana. As horas vilegas, son longas, mainas e monótonas. Camiñan perguiceiras pol-o seu trillado vieiro, sintíndose asimesmo envenenadas do vagaroso marasmo dos homes e das cousas. De noite, o tempo faise mais denso, mais espeso. Ás veces, queda paralizado nas ruas silandeiras, deica que unha racha de vento noitébrego, c-o seu fincón cariñento, lle fai seguir a lenta camiñata.

As vilas son museos onde acougan momificados os vellos e crásicos persoaxes de novela provinciana, en agarda perenne de quen-os queira pôr en ridículo. Vidas simples e monótonas, sin complexidades psicolóxicas, nin tósigos de literatura, que vexetan no seu burato, o marxen de novele-rías, fortemente saturados de espesa prosa doméstica.

Esa prosa doméstica, é a anestesia que insensibiliza a i-alma das vilas, facéndoa

invulnerable ás emocións estéticas. A corda do sentimento artístico, ten escachada a clavixa. As vilas, endexamais escoitan a sinfonía do mar e do vento, que dan o seu concerto eterno no teatro da Natureza. Nin a melodía musical e misteriosa das noites estivales. Nin a poesía que recita o pino solitario, ó son do rumoroso zoar.

A rutina do seu vivir, ensarta os días en ringleiras longas e uniformes, que van esgotándose unha tras outra, e caendo silandeiramente n-ese pozo sin fondo do tempo que pasa.

As vilas agonizan, no senso de Unamuno, abatíndose en eternas loitas individualistas, sin causa nin bandeira, arrastradas pol-o aluvián das murmuracións, que é a única chuvia que froitifica ideas e movementos. O combate de bandos, —outro dos vellos tópicos novelísticos— é o pedestal acougador da vida ideolóxica dos pequenos núcleos.

Abesullando este triste panorama psicolóxico, sintense degaros catastróficos, e a catarata iconoclasta, arrebol-o a un, o cume d-ese solitario e desolador picacho que se chama o pesimismo.

D A A L E M A Ñ A

POR VICENTE RISCO

III. BERLÍN

(Proseguimento)

A Staatsbibliothek está no Berlín imperial, qu'encomenza na Porta de Brandeburgo; e comprende, ao longo da Unter den Linden, a Universidade, o Altes Museum, o Lustgarten, a Catedral, a Opera e os Pazos dos Hohenzollern.

A Universidade cos seus dous jardins d'herba verde e as estautas sedentes d' Alexandre e máis Guillaume de Humboldt; as columnatas e os escadeiros rigurosamente clásicos do Altes Museum, o grande e escuro Schloss, co moimento do embarcadeiro por frente; a Catedral co-a súa imensa cúpula

de bronce verde, aquíl é o Berlín grandioso, d'un clasicismo grandote, imponente de proporcións. Proporcións imperiais. O moimento ten catro enormismos leós teitos atergo pra esmagar ao contemplador co seu grandor gigante. Sen dúbida foi aquíl un recurso teatral, mais apesares d' iso serio, real e positivo; bambolla, mas non valeira, senón maciza; bambolla con corpo e con masa. Precurouse co-elo causar unha impresión de grandeza, coscente e sabiamente calculada, mais realizaron a idea a poder de toneladas de pedra e de bronce. Non somentes o moi-

mento: todos estes edifícios están cheos de soberbia; mais é unha soberbia ben fundada; indica unha confianza e unha seguranza indestructíbele no poder, e esta seguranza aínda impón mais arestora, cando Guillermo II vive na Holanda o seu exilio.

Eu coido qu' o valor simbólico d' estas pedras case faraónicas, de ríspeta suntuosidade, ganou co-a República. Non creio que haxa nada tan rigurosamente imperial, e a perduranza perenne da obra atrás da caída do poder qu' a ergueu, fai aquí poder mais dino de respecto.

Eu cheguei un instante, por fronte a estes edificios, a sentir o que endeixaríais sentir: a grandeza do Imperio.

Pra min, todo poder desmesurado, todo Imperio, é por natureza esmagador da vida, asoballador e petrificante. D' iste xeito pensei eu sempre. Mais agora, diante d' estes edificios, comprendín de súpeto a justificación do soño imperialista dos Hohenzollern. Depredín a ademiral-o poder que permite construír cousas de proporcións imperiais, destinadas á eternidade, o poder dos grandes emprendimentos. Decateime de qu' os Hohenzollern deixaron atrás de sí unha herencia de gran estilo, da que vive a Alemaña de hoxe.

Todo se justifica n' iste mundo, igual o pro que o contra; já se sabe que pra todo hai razóns. Mais ten qu' haber unha hierarquía nas razóns. O caso é comprender.

E agora, comprendín outra cousa: a sugestión de toda obra imperial sobr' o home das postrimerias. O qual esprica moitas cousas, dende a vulgar afeición á T. S. F. á S. das N., as parvadas de Mr. Wells, Paneuropa e o bolchevismo, todo o delirio colectivo de grandezas que pón en ridículo ao home moderno.

Os Hohenzollern, singelos, aforrós, traballadores, co seu levitón e co seu helmo chato con pica, non semellan, dende longe, uns monarcas moi respetuosos; non son reis de baraxa. E mais se cadra, por baixo da leenda, Calromagno foi coma iles, no seu tempo. E aínda hai unha verdadeira grandeza n' iste mesmo feito de s' envolveren na capa gris da modernidade, estes soberáns prusianos.

Iles foron os primeiros en sometérense á disciplina militar que quixeron impór aos seus pobos, e qu' impuxeron dende logo a unha nobreza que semella criada na caserna.

D' esta nobreza tamén compre falar. Na mentras n' outros lados — especialmente na Hespaña — a nobreza semella ser pra todos, e aínda tamén pra si mesma, un resto decorativo do pasado, eiquí non. Eiquí a nobreza tiña un senso crarísimo do porvir; considerábase aínda capás de formar iste porvir en servizo da Pátria, e tiña un sentimento natural do deber e do sacrificio. A cencia, os inventos, a engixeiría, mais principalmente a disciplina militar, era pra ela, adautada aos tempos, o substitutivo moderno da antiga disciplina moral do cabaleiro. A nobreza é sempre a nobreza. Oservai que as clases sociais que hoxe teñen o poder no mundo, a clás capitalista e a clás obreira, non teñen nen conciben mais qu' ideás e intreses de clás e son incapaces d' erguérense por riba d' ises ideás e d' ises intreses; son clás egoístas, materialistas, que viven, pensan e sinten rente ao chao. En troques a antiga clás señorial, a nobreza, onde non está degenerada, ten aínda hoxe un ideal colectivo superior, que non é d' ela, senón da comunidade, e aínda é capás d' ir por il ao sacrificio anque seña dos seus propios intreses. E tamén a clás meia, sen ter un ideal colectivo común, acolle e sirve con desprendimento, ideás que non son os sugeridos pol-a súa comenencia. Mais é qu' a clás meia foi en case todos lados criada na imitanza da conduta señorial e nobre.

S' a guerra afundiú n' Alemaña a esta nobreza na orde social e politeca, non logrou destronala na orde dos valores. Iles agardan, e s' a disciplina iles conserva a paciencia pra deixaren pasala onda do tempo, iles han volver.

TIERGARTEN

Un día á mañá, fun levar a miña *Anmeldungs* á Policía, e despois de xantar, fun co Armesto precurar ao Dr. Varela Santos, e coil a un café do Tiergarten.

O Tiergarten é unha gran froresta nórdica posta no meio do Gross Berlin. Ten o

vello Berlín ao Leste, Moabit ao Norte, Charlottenburg a Oeste, e Schöneberg ao Sul. Hai n-il lagos, pazos e jardins percórrenos camiños e regueiros. Unha gran parte d'el ten unha igual monotonía de parque inglés, con grandes cadros d'herba e grandes árbores, e retortos camiños d'area, con bancos de cando en cando. Outras veces, aparece civilizado de mais, cos seus vieiros pra ciclistas e ginetes. Outras atopa un n-il a cursileiría das pontes rústicas de sobreiro, casetiñas e ruínas artificiais. Hai partes neoclásicas e helenizantes, con mármores e roseiras; hai outras nas que se precuroa coor exótica. Acugularon eiquí total-as cousas precisas pra contentar aos curazós sensibelles dos amigos da Natureza. Puñéronlle a Natureza na man, ben adubadiña, ben limpiña, lavada e planchada, desenfeitada e aséptica, pra que, sen medo a microbios nen danosas alimarias, sen costas nen fatigas, sen coyos nen trollo nos camiños, se poidan vir comover tranquiamente cando cón as follas marelas e murchas da outonada. Coma simbolo naturista e romántico, ali está n-un dos lagos a J. J. Rousseau Insel, ond'os sentimentais poden ir acarriñal-a lembranza do derradeiro bucólico.

E mais así e todo, no Tiergarten trunfa a paisaxe do Brandeburgo, já romántico e doce de seu, cos seus chorós que mollan nos lagos o seu tristeiro follax. É ben prusiano, con todo, isto.

Tiergarten, cruzado de E a W pol-a soberba Charlottenburger Chaussee, que leva da porta de Brandeburgo ao cabo do Parque, coma é imperial a Sieges Allee, qu'a cruza, flanquexada dos moimentos en mármore de todol-os Hohenzollern, ali figurados de corpo inteiro, dend'os corpos vestidos de mallas de ferro dos primeiros Margraves, aos de bismarckiano uniforme dos imperadores. Un banco á grega, en semicirculo, atrás de cada un, ergue os bustos dos persoaxes principais do seu reinado. Un curso d'istoria da Prusia decorando unha avenida Le Nôtre.

Sentámonos n-un café á veira d'un lago. Nas mesas, amparadas por listados parasoles, e cobertas de grosos mantéis de dibuxos, había pouca gente. Baixo da baranda

de pau, o lago, cheo de parrulos e de barcas d'aluguer, estafiaba as suas augas mortas, escuras de soma e de verdín. A paisaxe decadente de ferraya e chorós pasmaba na calor do sol calado e vagaroso.

O Dr. Varela Santos falounos d'un novo invento que dá grima. Tratábase d'un novo procedemento pra curtos de vista, de porlles en lugar d'antiparras, cristais incrustados na córnea. Estivo já onda dous doutores pra qu'o adprenderan a facelo, e os dous lle dixeran qu'aínda non estaban ben impostos no choyo. Cústame traballo creer qu'haxa un home coa corage d'abondo pra permitir que lle fagan nos ollos semellante heregía. En troques, ao Dr. Varela Santos parécelle moi ben.

Iste Dr. Varela Santos é tan galego, tan galego, que ata fala castelán conosco.

Antusiasta de Berlín, antusiasta d'Alemaña. É tamén dos qu'eiquí louban todo a oito, sen faguer difrenza no bó e no ruin. Todo pra il é dino da mais outa estimanza. Tamén lle dá pol-o comunismo: di que é o estado perfecto do home... Eu chego a matinar se non estará sugestionado pol-o Armesto; mais logo decateime de que é andacio en moitos hespañoles qu'eiquí veñen: pican todos no cibo. Já o día anterior discutiran no café —eu calado— o Armesto, e mais o Dr. Varela Santos, co enxeñeiro Buceta, o Sr. Dulce, de Valladolid, que vive en Berlín, e o Sr. Carrete de Sant-Iago. Estiveron falando de Rusia, uns a qu'estaba moi ben, outros a qu'estaba moi mal, o que se saca en limpo é que cada un julga asegún as suas ideas, que cada un escolle e pon en relevo os feitos qu'arriostan a sua tése.

A do Armesto n-iste serán de sol no Tiergarten, é que hai que suprimir a moral. A moral sexual, por eixemplo, —di il— já desapareceu da sociedade alemáa, e vivese tan ben, millor que enantes. Iste novo concepto da relación dos sexos e do pudor da muller non é un sintoma de decadencia, nen moito menos, senon de qu'eiquí s'encomenza unha nova conceición do mundo.

Eu reprimolle que non hai tal cousa, qu'o qu'eiquí se quer é darlle gusto ao corpiño e nada mais. Din —todos a unha— que eiquí, o problema sexual, que existe aínda na

Hespaña, está resolto. Tan resolto, qu'os mesmos que tal me dín, refiren casos de señores que lle precuro un amiguiño á sua dona pra qu'a divirta; asíña, a dona, ben satisfecita sexualmente, goza da tranquilanza e igualdá d'ánimo precisa pra qu'a vida do fogar poida correr leda e mansamente. Asegún isto, a cornucopia, qu'asegún estes señores, semella ser geral, é unha sorte de sacrificio que se fai en honra da paz do fogar e da conservación da familia. E nen tan xiquera é un sacrificio, por qu'estas cousas non teñen importancia, son cousa naturalísema.

Non está mal; é unha teoría coma outra calquera. O que non poden deixar de convir comigo é en qu'isto representa un relaxamento de todol-os vencellos; en qu'esta gente quer ser libre pra poderen satisfacer todol-os istintos. Efeitivamente, conveñen n-elo, dín qu'os istintos deben gozar de com-preta liberdade, qu'esta é a nova moral. Ben, digo eu; mais entón, eu tiro a secuencia seguinte: a moral nova deixa todol-os istintos en liberdade; entón, porqué impón o traballo com'un deber. ¿Porqué dí qu'o que non traballa que non coma? Pois eu digo que s'os istintos deben ter satisfaição, tamén o da vagancia é un istinto, con dereito a satisfacelo. D'aquela, tamén os vagos teñen dereito á proteición legal; a lei debe *abrir cauces normales* á vagancia.

A min isto repéleme; eu me non podería afacer a iste mundo. E por outra banda, esta non é a Alemaña romántica dos nosos soños, embora na Alemaña romántica se botaran as bases d'isto.

Isto é o socialismo, a idea da igualdade.

Imos ver:

O romantismo, n-efeito, choutaba por riba de moitos valados, e n-isto do amor, puña a paixón por riba da moral tradizoal e dos costumes ademitidos. Mais a difrenza é ben grande. En primeiro termo, aquilo era a paixón —romantismo— e agora non é iso; agora mais ben trátase de suprimir todo estado paixonal, que se considera morboso, produto da contención sexual. Agora reina a friage; trátase do sexo escrusivamente: materialismo, ou seña marxismo. Quérese qu'o acto sexual se reduza a un acto fisioló-

gico sen importancia, com'a micción, poño por caso —é comparanza dos meus istrutores n-iste asunto. Non comprendo ben com'istes materialistas s'estreven d'iste geito a matar un pracer reputado com'o meirande qu'o home ten no mundo. Ceçais ha ser porqu'unha das misións, coscentes ou non. —e isto heino tratar outra vez mais a modo— qu'o marxismo trouxo, é a d'entristecela vida.

Por outra banda, aquilo do romantismo era, ao fin e ao cabo, un privilegio do home superior—mais que fora da paixón mesma, anque se trate de que só o home superior é capás de certas paixós. Ben istrutivas son, a iste respeito, as verbas de Tullio Hermil en *L'Innocente* de d'Annunzio: «essendo io diverso dagli altri ed avendo un diverso concetto della vita, posso giustamente sottrarmi ai doveri che gli altri vorrebbero impormi, posso giustamente disprezzare l'opinione altrui e vivere nella assoluta sincerità della mia natura eletta.» Mais agora se non trata já de naturezas eleitas, senón qu'ises dereitos quérenselle dar a todos; quérese a igualdade tamén no espirtual, onde por mais voltas que lle dean, non pode haber igualdade. Enantes era outra cousa: a idea que l'apofñen a Julio II ou a Clemente VII, de que homes únecos na sua arte, coma Benvenuto Cellini, están por riba das leis humanas, é sen dúbida perigosa, mais é social e humanamente justa. Non hai n-ela trasgresión moral grave: o home superior ten, n-iste mundo, diante dos homes, dereito a pecar; mail-o pecado, antes e dispois, sigue sendo pecado. Agora, non; agora os calqueras pretenden os mesmos dereitos qu'os grandes homes, sen ofreceren en troques unha obra dina do perdón. O grande home do pasado, podería non recoñecer aos demais homes o dereito de pedirlle conta dos seus pecados, mais sabía que lla tiña que dar a Deus. Agora, todo Ninguén que vai pra Ningures, ten dereito a todo, e, incapaz de toda idea un pouco fonda; incapaz de concebir nada difizle, descoñece o pecado e iflora a Deus. E peca friamente, sen paixón, socialdemocráticamente.

E aínda, ollando a cousa por outro lado, non verán qu'isto é unha régresión, non

digo já á estados humáns tidos por inferiores —a horda promiscua primitiva de certos etnólogos e sociólogos— senón á estados d'animalidade? Non ven nada.

E o mundo podrece debaixo d'unha ola de desenfieición e de perfumes. A fin non pode andar longe.

Pol-o d'agora, aínda non chegaron os berlineses á extrema perfeición freudiano-marxista; o vezo sexual aínda lles tira, e d'iste xeito, moitos recantos sombrosos do Tiergarten son, na linda hora do lusco-fusco, o bosque sagrado de Paphos. As parexiñas en silencio, arreconchegadas, contendo o alento, alí fican quedas nos bancos do paseo, e o camiñante respeitoso apreta o paso, procurando que non renxa a area, e perdendo a ollada nas outas polas, namentras o ventíño da noite leva ao alén os bafos tépedos dos mudos salayos...

Poético Tiergarten! Doce e femenina paisaxe romántica d'augas estañadas e silenciosas ramages! Enternecedor portento d'urbanización e pericia municipall

EN PRECURA D'UN MESTRE

Eu debía, asegún os consellos recibidos, traballar na Universidade co Profesor Thurnwald. Pra elo, cumpría mirar os cursos que tiña o Profesor Thurnwald, presentarse á il, etc. Pra vel-os cursos do Profesor Thurnwald, había que consultar o *Verzeichnis der Vorlesungen* da Universidade. O *Verzeichnis der Vorlesungen*, ou táboa das leicións, é o anuncio de todol-os cursos, conferencias e conversas de total-as sezóns, e Seminarios de total-as Facultades, que se publica n-un volume pra cada semestre. Ora, o tal *Verzeichnis der Vorlesungen* do semestre do vrau estaba esgotado. Total-as persoas á quen preguntei, dixéronme que lle preguntara á outro.

N-isto, o Canedo tróuxome un recado de Margot Sponer. Todol os galegos cofecen já á Margot Sponer, que traballa no Romanisches Seminar, estuda o galego e colaborou en NÓS. Eu debía agardar á Margot Sponer ás sete do serán, na porta da aula núm. 100 da Universidade. Alí, Margot Sponer daba un curso de castelán. Fun. Deron as sete.

abriuse a porta, surtiron rapazas e rapaces co-as suas carteiras, e por fin surteu Margot Sponer en compañía d'un rapaz chileno,

Viña moi leda e rideira, c'un vestido azul d'ises de pelerina. Saudámonos, riu, falou, preguntou por todol-os galegos cofecidos, e, volta providenza miña, sen parar de falar, arrancou n-un pulo comigo e co chileno, baixamos correndo as escaleiras, surtimos á Unter den Linden, cruzamos valerosamente a Friedrich Platz, nadando a miña vista n-aquil lago d'asfalto coallado, fugindo dos autos que viñan disparados, correndo ela máis qu'a nós, metímonos por alá atrás, fumos dar á Schloss Platz, e por fin á Breites-trasse, ond'ela vive n-un antigo edifizo imperial. Gran páteo cheo de trastos vellos, escaleiras pr'eiquí e pr'acólá, tránsitos escuros, e por fin, a sua vivenda. Unha enorme cámara chea de libros, de mobles, pois qu'andaba de mudanza. Meteuse n-un carto co-a modista, qu'a estaba agardando. Despois amostroume o seu traballo en col do galego, já posto á máquina, pr'a que mandou fazer tipos fonéticos especiás.

Despois turrou por min de novo, e fumos correndo ao Romanisches Seminar; despois ao Germanisches, logo á Segredaria, por fin á unha oficina, todo sen coller folgo. De todos cantos preguntamos, ninguén sabía nada do Profesor Thurnwald. Por fin apareceu o *Verzeichnis der Vorlesungen*, mais alí non anunciaba ningún curso do Profesor Thurnwald, e por suposto, non había nada que se relacioara con *Völkenskunde*. Houbo que andar outra vez á procura de novas, e como Margot Sponer é un trono, non paramos deica non atopar un señor que nos noticiou de qu'o Profesor Thurnwald marchara pra Africa, e que non había tampouco curso ningún no qu'un poidera deprender cousa de *Völkenskunde*. Estábache boa a navalla! E pra isto viñen eu á Berlín, precisamente n-esta oportunidade, cando Thurnwald marchou....

Margot Sponer non se deixa vencer. Ficamos apalabrados pra mañá ás dez, na porta da Universidade. Eu fun matinando pr'a casa no qu'había facer. Se non tiña un especialista que me guiara, atopábame en Berlín reducido á lér libros; libros, crar'es-

tá, que non teño n-Ourense, mais os catro meses de que dispoño non son tempo d'abondo pra moito lêr. Qu'iba eu facer? Marchar pra Hamburgo, en procura de Krüger? Procurar o paradeiro de Fröbenius ou d'algún seu discípulo? Ir ver ao P. Schmidt á Viena?

Pra o outro día, ás dez, atopei á Dr. Spöner na porta da Universidade. E volta á correr d'eiquí pr'alá, subir e baixar escaleiras, ela dediante e eu atrás d'ela sen alento e sen resultado. Somentes nos deron o nome d'un discípulo de Thurnwald, á quen iste deixa encargado das suas cousas, D'aquela levoume ao Romanisches Seminar, alí por frente, no antigo pazo do Kronprinz. Andívemos moitas salas con libros e grandes mesas. Todol-os Seminarios son o mesmo. Estantes e mobles pintados de negro, e moito libro. Algunha gente traballando. Entramos n-unha sala grande. Ela entrou falar co Profesor Gamillscheg, director do Seminario. Fixose anunciar e desapareceu por unha portíña que pecharon atrás d'ela. Eu fiquei curioseando pol-os lombos dos libros. Fun vendo a seición portuguesa.

Entón chamáronme. Entrei, e o Profesor Gamillscheg, home aínda novo, de tipo fino, elegante e simpático, saudoume, fixome sentar e deume un pito. Faloume n-alemán, e eu comprendino á medias. Así que me sentei e alcendín o pito, espriqueime, e o Profesor Gamillscheg, entón, falándome adispacio pra que o comprendera ben, pedíume as señas da miña casa, e ofreceume unha carta pra o Profesor Hübner do Germanisches Seminar, onde, se cadra, ocupáranse das cousas que m'intresaban. Eu surtín encantado do Profesor Gamillscheg, e Margot Spöner levoume entón ao Germanisches Seminar, onde me presentou á unha señorita Assistentin, que semellaba unha hespañola da Istitución Libre d'Enseñanza, e que coma detalle curioso n-Alemaña, saudaba sen dal-a man. Quedamos en qu'esta señorita habíame presentar ao Profesor Solger, pra poder asistir á unhas conversas relacioadas coa *Heimat*, a Pátreá, e foi a primeira vez qu'advertín o fondo sinificado patriótico que oficialmente dan ao folklore n-Alemaña. De camiño; déronme instrucións pra visitar ao Profesor Hübner.

Chegado o día, eu aínda non tía a carta de Gamillscheg, e desanimado, já pensaba facer outra cousa, coller outro camiño calquera, cando pra o outro día á mañá, cando m'estaba vestindo, chegou o carteiro co-a carta. Entón, vestínme un pouco millor qu'os outros días, e alá fun c'un fanelo negro e botinas de charol.

Tardei en atopar o sitio, perdido por tránsitos, escaleiras, gardarroupas, patamares, portas d'*Auditorium*, *Lesesaale*, Seminarios fatos de *Conmilitonen* agardando ou falando, etc. Por fin, un conmiliton á quen falei, levoume. Chamei á unha porta, surtiu unha dona e meteume por unha porta de cristais n-un sitio raro, comenzo d'un longo pasillo estraviado, ond'había unhas coma perchas e cadeas e palomillas eléctricas e o demo, e un letreiro anunciando *Gefahr*. Diante do despacho do Profesor Hübner, había tres individuos agardando. Longo tempo. Foron pasando. Dediante de min pasou un rapaz con paquetes e unha carta. Tocoume a vez. Me non lembro do qu'había no despacho; só sei qu'era cómodo e ben posto.

O Profesor Hübner, moi fino, non moi alto c'unha miga de calva e bigote moi rapadiño, escorreito de vestimenta, fixome sentar, colleu a carta, que por certo iba pechada, abriuna, e emprincipiamos á falar.

Chegado eiquí, debo dicir cómo recibe no seu despacho un alemán de certa categoría, á un visitante descoñecido. Erguese pra saudar, e manda sentar ao visitante. El fica de cote sentado á mesa na sua cadeira; a cadeira do visitante está de cote achegada á un dos cabos da mesa, e dando frente á do señor á quen un visita. A usanza non ten excepción.

O Prof. Hübner díxome que m'endereitaran mal, qu'il non traballaba mais que no idioma, que non había en Berlín quen ensinara folklore, nen había ensino regular d'elo en toda Alemaña; houbo outrora un Profesor, me non lembro do nome que me dixo, mais de qu'aquél Sr. morreu, anque pareza mintira, non quedou quen o continuara... Cecaís en Hamburgo... Non embargante, eu debéra ir á *Sammlung Für deutsche Volkskunde*, qu'está en Brüderstrasse, 13, e procurar alí ao Dr. Hahm. Surtiu moi agrade-

cido anque desanimado de Berlín pra os meus estudos.

Conque, aquela tarde despois de xantar, fun buscar a Sammlung, a Brüderstr. Rúa vella, tristeira e solitaria. No número 13, había unha placa qu'anunciaba o Lessing Museum. Aquil non debía ser. Rubín e perguntei: non, era o Lessing Museum, museu en honra e lembranza de Lessing, mais non era a Sammlung, nen ninguén sabía d'ela. Volvín baixar, e fun lendo e soletrando todos e cada un dos letreiros qu'había a un lado e ao outro da porta, e nada. Baixei toda a rúa, pol-a mesma acera, e fun lendo, porta por porta, todol-os letreiros. A Sammlung non estaba anunciada en ningures. Entón rubín pol-a outra acera repetindo a mesma angueira, e tampouco había sinal da Sammlung. Aínda voltei á porta do Lessing Museum e releín de novo os letreiros. Aínda preguntei en dúas tendas e n-unha sorte de porteria. Ninguén sabía nada. Non collía, dúbida, o Prof. Hübner dérame o enderezo trabucado.

N-aquelo perdín a tarde, e volvín pra casa, tan desanimado que ja nen fun ver ao discípulo de Thurnwald, nen ao Prof. Solger, seguro de que m'había pasar o mesmo.

Eu tiña unha pequena guía de Berlín que me dera o Tobío; alí viñan indicados todol os Museus, mais tampouco aparecía a Sammlung Für deutsche Volkskunde... Por fin, d'ali a algúns días, merquei un *Pharus-Plan*, e alí apareceu; non era Brüderstr, 13, senón Klosterstr, 32.

E fun alá. E o primeiro día non fixen máis que ver as coleizós. E o segundo día, perguntei pol-o Dr. Hahm... Aínda isto: o Doc-

tor Hahm enfermara e estaba en feiras fora de Berlín, e non voltaria deica o mes de Setembro... Estaba visto, non tiña sorte nin-gunha... Entón o porteiro, gordo, outo, bondoso, enorme, díxome:

—Se quer falar co Asistente, o Doctor Bramm...

—Pois non hei querer!—dixen eu agarrándome a aquela esperanza.

O Dr. Bramm, un rapaz moi inteligente e moi bó, de tipo expresivo e cabelo branco, sirveume de moito: amostroume e exprioume o museu, puxo ao meu dispór a bibliotecca, comunicoume co Prof. Bolte e co Doctor Boehm, e por il coñecín ademais os traballos do *Atlas der deutsche Volkskunde*.

Logo me decatei de que n-Alemaña, Etnología e Folklore non andan com'antre nós case confundidos, senón qu'están rigurosamente diferenciados en compartimentos arredados.

Aínda precurei máis: no Museum für Völkerkunde, falei con varios señores que me mandaron sucesivamente un ao outro, d'Herodes pra Pilatos, ata que fun dar c'un arqueólogo, na Seizón de Prehistoria, que por certo ostentaba no seu nome a fidalga partícula *von*. E coma fidalgo se portou tamén. Home expansivo e ben criado coma poucos, tivemos unha longa conversa. Confirmoume as notizas qu'eu recollera, e aconselloume que me fora pra Viena; alí si, hai ensino de folklore, que dá o Prof. Haberlandt, fillo do etnólogo do mesmo nome, e de quen me deu as señas, asegurándome qu'obtería millor resultado alí qu'eiqui e mais en Hamburgo.

Mais istes ja son asuntos técnicos.

(Continuárase).

SANTA CECILIA DA SOIDADE

POR R. CARBALLO CALERO.

Eu te penso señora de unha
terra non descuberta aínda.
Terra iflorada e insospeitada
do home de pranta inquisitiva.
Doncela das virxes soidades,
pegureira de melodías,
gobernadora do silencio,
raíña das touzas esquivas,
fada do bosque tropical,
n-un xesto ausente escoitarías
cantar o coro dos paxaros
sobre a túa fronte pensativa
que ficaría como de unha
coroa musical cinxida.
Pairara un feitiço no ar
da mesta selva primitiva.
Arume de cousas lonxanas.
Recendo de edades antigas.
Preto de tí, mansos, os leóns
familiarmente xuntarían
a túa melena de ouro
a súa melena de cinza.

As volvoretas nos teus fros
charreteiras foran polícromas.
As túas olladas cabaleiras
sobre as libélulas irían.
Na hamaca do vento soán
a túa voz abalaría.
Descería como un arcanxo
hastra o teu colo o ave-lira.
Aloumiñando o seu prumaxe
a túa man esmaecería.
E ó compás priguizoso e dondo
da túa carexa fuxitiva,
ó ser pulsada da túa man
con voz de rosa cantaría.
Tanxendó estormento de pruma,
a verde mirada esquecida
n-un fantástico arrobamento,
a túa aitude lembraría,
tan musical e celestial,
o xesto de Santa Cecilia.
Santa Cecilia da Soidade
a tanxer unha lira viva.

Arquivo Filolóxico e Etnográfico de Galiza

NOVAS CÁNTIGAS E TRIADAS DA PARROQUIA DE PARADE- LA, NA TERRA DA ULLA (1)

Se tí me quixeras ben
da raíz do corazón
viñérasme ver, viñeras,
que as noites ben grandes son.

Quedaches de vir á unha
fai duas que aquí estou,
pensas que non é pecado
enganar quen esperou.

Debaixo da oliveira
non vai frío nin orballo.
Meniña, si has de ser miña
non me deas mais traballo.

Teño muiño e moe fariña,
teño forno e coce pan,
teño unha muller bonita
xa estou feito un capitán.

Traballo é ser casada,
traballo é non-o ser,
traballo é tel-os fillos,
traballo é non-os ter.

Adiós, vista dos meus ollos,
espello do meu mirar;
pésame dos teus traballos,
non-os podo remediar.

Olvidarte a tí por outro
non-o consinte meu peito,
olvidar a outros por tí
eso xa o teño feito.

María, paloma mía,
irmán do meu corazón,
serafín do meu alvidro,
morte da miña pasión.

Quérote ben, non hai duda:
enterrarémonos ambos
n-unha mesma sepultura.

Todo se me dá na mán
senón a sacha do millo
e mais a sega do pan.

Déixate andar e veremos;
o mundo da moitas voltas
nós tamén así faremos.

Séntate aquí n-esta pedra:
ou has de casar connigo
ou has de largar á terra.

Somos de los liberales,
somos unos para otros
compañeritos leales. (2)

Hoxe aquí e mañán na feira,
para mín non ha de faltar
unha vida pasaxeira.

Meu corazón, por onde andas
non hai tinta nin papel
cando me cartas non mandas.

Canta, miña prima, canta.
¡No adro de Paradela
non entra mellor garganta!

(Recitou Xosefa Neira, de máis de se-
senta anos).

POR F. BOUZA-BREY.

(2) É castelán, máis adaptada como triada á música do país.

(1) Véxase o «Arquivo Filolóxico e Etnográfico» do número 90 de esta revista.

A hixiene nos nenos

é a garantía da súa saúde física e moral o día de mañá.

No diario aseo dos nenos emplee o **"Jabón Sales de la Toja"**, único que ás súas altas calidades meiciñás xunta toda a finura e perfume d'un xabón de tocador.

Contribúe ó perfecto desenvolvemento das criaturas e evita o perigo da escrófula e o raquitismo.

**JABÓN
LA TOJA**
UNICO EN EL MUNDO

O Xabrón da Toxa
é o mellor.
Honra á Galicia no
mundo enteiro

MERQUE VOSTEDE
Plumeiros RAFIUM

DE MÁIS DURA QU'OS DE PLUMA E LIMPAN MILLOR.
VÉNDENSE EN TODÓL-OS ESTABRECIEMENTOS DO RAMO.

ANDRÉS PERILLE --- OURENSE

Sanatorio Quirúrgico de San Lorenzo

SANTIAGO DE GALICIA
DE LOS PROFESORES

D. Fernando Alsina y D. Antonio M. de la Riva

CIRUJANO

GINECÓLOGO

Establecemento dotado de todol-os elementos que exixen
a terapéutica e a hixiene modernas, situado nas aforas
da poboazón, moi cerca do paseo da Ferradura
Teléfono número 195

Pra detalles, calquera dos Directores ou o Médico interno

FOTOGRAFADO

Si quer qu-os seus fotografados sexan o mais perfecto posibres, convenlle envialos aos
Talleres de fotografado ESPASA-CALPE S. A.

Ríos Rosas, 24-Apartado, 547 MADRID

A sua biblioteca non será
unha biblioteca galega,
mentras non adquiera as
obras editadas por

NÓS

PUBRICACIÓNS GALEGAS E IMPRENTA
HORTAS, 20 SANTIAGO